

Nestkasten als hulp bij bestrijding van eikenprocessierupsen

Dick A. Jonkers

In de zomer van 2019 kregen huisartsen te maken met gezondheidsklachten van duizenden mensen, die veroorzaakt bleken te zijn door de activiteiten van zeer grote aantallen eikenprocessierupsen. Een en ander vroeg om een krachtdadig optreden. Vooral ook, omdat op basis van de toen aanwezige dichtheid van de Eikenprocessievlinder in 2020 opnieuw veel hinder werd verwacht. Nog voor het eind van de eerdergenoemde zomer kwam door toedoen van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) het 'Kennispplatform Processierups' tot stand. Eind september verscheen de 'Leidraad Beheersing Eikenprocessierups'. Gemeenten kwamen in actie.

Eikenprocessierups | Henk van Bork

Boosdoener

De veroorzaker van de plaag is de Eikenprocessievlinder, een weinig opvallend klein nachtvindertje. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van het dier bevindt zich in Zuid-Europa; van daaruit is de soort in sneltreinvaart opgerukt. Voor 1980 was het voorkomen in Nederland nog niet vastgesteld. De naam geeft al iets prijs over dit insect. De waardbomen van de vlinder zijn eiken. Daarin vindt hij wat hij voor zijn voortplanting en groei nodig heeft. Het zijn hoofdzakelijk Europese zomer- en wintereiken die de voorkeur genieten. Amerikaanse eiken en andere eikensoorten zijn veel minder in trek. De vlinders zetten hun eitjes af op beschutte plekjes. Hun nakomelingen worden Processierupsen genoemd, omdat zij als een stoet door de bomen kruipen. Het massale optreden leidt tot plaagvorming. Zij vreten blad, waardoor de gastboom in meer of mindere mate kan worden aangetast. De rupsen zijn actief in de maanden mei, juni en juli. Zij zijn behaard en een deel van die haargroei bestaat uit microscopisch kleine pijlvormige brandharen. Zij fungeren als een afweermecanisme tegen vijanden. De brandharen kunnen door allerlei oorzaken in de atmosfeer terecht komen en problemen veroorzaken bij mensen, zoals heftige huid- en slijmvlieesonsteking. Ook huisdieren en vee kunnen, wanneer zij in contact komen met de rupsen, nadelige gevolgen ondervinden.

Biologische bestrijding

Er zijn diverse manieren om de overlast die de rupsen geven te verminderen, waardoor de plaag kan worden ingedamd. Een ervan is het inzetten van natuurlijke vijanden. Dat zijn er nogal wat. Maar liefst 16 vogelsoorten, 13 soorten insecten en geleedpotigen en één zoogdiersoort nuttigen Processierupsen. Toch zijn zij met zijn allen niet in staat om het aantal rupsen op een zodanig laag niveau te brengen, dat overlast verdwijnt. De BEL-gemeenten (Blaricum, Eemnes en Laren), alle drie liggend in het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep, besloten elk om maar liefst 250 nestkasten voor kleine hollenbroeders op te hangen. Zij zijn niet de enige. Verspreid over het hele land zijn nog veel meer van dergelijke acties ondernomen. Kool- en Pimpelmezen zullen de talrijkste bewoners worden. Er zullen ook nog kasten voor Ringmussen worden aangebracht en speciale kasten voor vleermuizen. Het is de bedoeling dat de nestkastbewoners samen met andere dieren de rupsenplagen gaan bestrijden.

Nestkastfabricage

De nestkasten zijn gemaakt van het hout van de Douglasspar. Ze zijn blank en dus niet geïmpregneerd met carbolineum of beits. Onbehandeld heeft het hout een levensduur van 10-15 jaar. Opvallend is het ontbreken van dakbedekking met asfaltpapier, bitumen of zink als bescherming tegen het binnendringen van

regen. De schuin aflopende deksel naar de stam bevordert dit proces. Schoonmaken na gebruik lijkt alleen mogelijk te zijn door het met een parkerschroefje gemonteerde plankje met het invleggat aan de voorzijde te verwijderen. Reinigen is noodzakelijk, o.a. om vervuiling en vestiging van nestparasieten te voorkomen. De opdrachtgever en de fabrikant hebben geen goede werktekening gebruikt en kennelijk geen overleg gehad met deskundige nestkastenbouwers (van de VWG het Gooi). Een steekproef wees uit dat de afstand tussen de kasten op veel plaatsen waar ze zijn opgehangen te klein is. Die moet minimaal zo'n 20 m bedragen om onderlinge concurrentie te vermijden. Ook blijkt dat er nogal wat op de zuidkant zijn aangebracht, waardoor het in de kast door de zon veel te heet kan worden. We zullen zien of onze gevleugelde hollenbroeders voldoende gebruik maken van de aangeboden nestgelegenheden en of hun bijdrage enig gewicht in de schaal legt. Jammer is eveneens dat de kasten in de drie BEL-dorpen laat zijn bevestigd. Dat was in een periode dat de territoria al waren gevormd. Een en ander verdient geen schoonheidsprijs.

Het is nu eind april en de eerste Processierupsen zijn al signaleerd. We volgen het met belangstelling!

Aanvulling Eikenprocessierups bestrijding

R.G. (Rob) Moolenbeek

Op de landgoederen Schaep & Burgh en Boekesteijn in 's-Graveland zijn door het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in samenwerking met Natuurmonumenten ook een 100-tal nestkasten opgehangen. Ronald Beskers, onze nestkastenexpert, heeft mij gevraagd om de nestkasten op Schaep & Burgh te controleren. Veel van deze kasten zijn op ca. 1 m hoogte opgehangen. Of dit in deze drukbezochte gebieden tot extra verstoring zal leiden kan pas aan het eind van het seizoen gemeld worden. Op het bij vogelaars bekende Bergse Pad tussen Ankeveen en Nederhorst den Berg zijn ook ca. 15 houtbeton kasten opgehangen door het Waterschap. Ook veelal in eiken en vermoedelijk bedoeld om een natuurlijke bestrijding door mezen te bevorderen.

Nestkast op Schaep & Burgh met sticker van NIOO en Natuurmonumenten

d.
04-05-2020